

Wyrok z dnia 4 lutego 1999 r.

II UKN 458/98

W razie przejścia zakładu pracy na innego pracodawcę (art. 23¹ KP) nie stosuje się art. 519 KC w związku z art. 300 KP.

Przewodniczący: SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Teresa Romer (sprawozdawca), Stefania Szymańska.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 4 lutego 1999 r. sprawy z powództwa Andrzeja S. przeciwko Przedsiębiorstwu Robót Górniczo-Budowlanych „P.” S.A. w Ł. o rentę wyrównawczą, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 16 czerwca 1998 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie do ponownego rozpoznania pozostawiając mu orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z dnia 16 czerwca 1998 r., po rozpoznaniu apelacji Przedsiębiorstwa Robót Górniczo-Budowlanych „P.” S.A. w Ł. w sprawie z powództwa Andrzeja S. o rentę wyrównawczą zmienił zaskarżony apelacją wyrok Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie [...] w punkcie I w ten sposób, że powództwo w tej części oddalił.

W uzasadnieniu Sąd Apelacyjny podał, że powód domagał się zasądzenia od pozwanego Przedsiębiorstwa renty uzupełniającej od 14 stycznia 1990 r., nagród z tytułu „Barbórki” oraz 14 pensji w wysokości renty uzupełniającej. Zmienionym w postępowaniu apelacyjnym wyrokiem, Sąd Wojewódzki zasądził od pozwanego na rzecz powoda rentę uzupełniającą od 2 października 1992 r. z ustawowymi odsetkami, w pozostałej części powództwo oddalił.

Sąd ten ustalił, że powód uległ w dniu 30 sierpnia 1988 r. wypadkowi przy pracy podczas zatrudnienia w Gwarectwie Budownictwa Górniczego w K., w Zakła-

dzie Robót Górniczych w Ł. W Gwarectwie powód pracował jako górnik od sierpnia 1982 r. Od 14 stycznia 1990 r. pobiera rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy wywołanej tym wypadkiem.

Sąd Wojewódzki stwierdził, że odpowiedzialność pozwanego Przedsiębiorstwa za skutki wypadku, jakiemu powód uległ, wynika z zasady ryzyka, określonej w art. 435 § 1 KC. Sąd uznał za uzasadnione przyznanie powodowi renty uzupełniającej za nieprzedawniony okres 3 lat od daty wniesienia pozwu. Zdaniem Sądu pierwszej instancji zarzut strony pozwanej braku po jej stronie legitymacji biernej jest bezpodstawny. Według Sądu Wojewódzkiego, z chwilą przejęcia mienia przez Skarb Państwa do odpłatnego korzystania, pozwane Przedsiębiorstwo stało się stroną stosunku pracy z powodem. Sąd następnie wyjaśnił, na jakiej podstawie wyliczył rentę uzupełniającą.

W apelacji pozwane Przedsiębiorstwo zarzuciło wyrokowi Sądu Wojewódzkiego niewyjaśnienie okoliczności faktycznych sprawy oraz naruszenie art. 23¹ § 1 KP, art. 55¹ KC w związku z art. 38 ustawy z dnia 14 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych.

Sąd Apelacyjny, wydając zaskarżony wyrok, ustalił, że powód pracował w Przedsiębiorstwie Robót Górniczych w Ł. od 7 sierpnia 1982 r. do 13 stycznia 1990 r. Umowa o pracę została rozwiązana na podstawie art. 53 § 1 KP.

Na bazie zakładu pracy powoda - Zakładu Robót Górniczych w Ł. - wchodzącego w skład Przedsiębiorstwa Robót Górniczych w K., w wyniku podziału tego przedsiębiorstwa na mocy Zarządzenia Nr 128/org/90 Ministra Przemysłu z dnia 30 marca 1990 r. powstało z dniem 1 kwietnia 1990 r. przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Przedsiębiorstwo Robót Górniczo-Budowlanych „P.” w Ł. Przedsiębiorstwo to z kolei zostało zlikwidowane Zarządzeniem Nr 34/org/94 Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 31 maja 1994 r. na podstawie art. 37 ust. 2 w związku z art. 37 ust. 1 pkt 3 oraz art. 38 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. Nr 90, poz. 298 ze zm.). Umową z dnia 18 października 1994 r. mienie zlikwidowanego przedsiębiorstwa zostało oddane przez Skarb Państwa do odpłatnego korzystania od 1 czerwca 1994 r. do 31 maja 2004 r. Przedsiębiorstwu Robót Górniczo-Budowlanych „P.” Spółce Akcyjnej z siedzibą w Ł. Przejmując majątek likwidowanego przedsiębiorstwa strona pozwana przyjęła z dniem 1 czerwca 1994 r. wszelkie zobowiązania finansowe, zgodnie ze stanem bilansu sporządzonego na dzień 1 czerwca 1994 r. oraz wszelkie zobowiązania i obciążenia pracownicze ist-

niejące i mogące powstać w przyszłości ze stosunku pracy pracowników przedsiębiorstwa (umowa z dnia 18 października 1994 r. wraz z załącznikiem nr 14).

Powód nie był pracownikiem pozwanego Przedsiębiorstwa ani też jego bezpośredniego poprzednika prawnego. Powód nie udowodnił też, aby poprzednik strony pozwanej przejął zobowiązania zakładu, którego pracownikiem był powód. Brak jest zatem podstaw do przyjęcia, że strona pozwana jest następcą prawnym zakładu pracy powoda. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, zgodnie z art. 23¹ KP w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 7 kwietnia 1989 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 20, poz. 107), a obowiązującym w dacie zgłoszenia przez powoda roszczenia o rentę uzupełniającą – nabywca zakładu pracy wstępuje z mocy prawa jedynie w prawa i obowiązki strony stosunku pracy z pracownikami przejmowanego zakładu. Według Sądu Apelacyjnego skutek ten nie dotyczy innych indywidualnych stosunków prawnych wiążących dotychczasowego pracodawcę z pracownikami lub innych stosunków prawnych wiążących go w związku z zatrudnieniem pracowników. Sąd Apelacyjny podkreślił, że wniosek taki wpływa ze ścisłej, literalnej wykładni art. 23¹ KP. Zdaniem Sądu Apelacyjnego za taką wykładnią art. 23¹ KP przemawia to, że przepis ten jest wyjątkiem od zasady, iż przejęcie długu może nastąpić tylko za zgodą wierzyciela (art. 519 KC w związku z art. 300 KP). Także z treści art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych wynika, że pracownikami spółki z mocy prawa stają się pracownicy przekształconego przedsiębiorstwa. Powód nie jest również uprawnionym pracownikiem w rozumieniu art. 2 ust. 5 ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. Nr 118, poz. 561 ze zm.). Odpowiedzialności strony pozwanej nie można też wywodzić z art. 55¹ KC. W ocenie Sądu drugiej instancji brak jest podstaw do przyjęcia, że w skład mienia likwidowanego Przedsiębiorstwa Robót Górniczo-Budowlanych „P.” w Ł. wchodził obowiązek wyrównania szkód powstałych w 1988 r., a ponadto kiedy Przedsiębiorstwo to tworzono art. 55¹ KC jeszcze nie obowiązywał.

Pełnomocnik powoda zarzucił w skardze kasacyjnej Sądowi Apelacyjnemu naruszenie art. 23¹ § 1 KP, art. 55¹ KC przez przyjęcie, że strona pozwana nie jest biernie legitymowana w sprawie niniejszej jako sukcesor prawny Przedsiębiorstwa Robót Górniczo-Budowlanych „P.” w Ł. W kasacji zarzucono też zaskarżonemu wyrokowi naruszenie art. 6 KC przez błędne przyjęcie, że powód nie udowodnił faktu, iż poprzednik strony pozwanej przejął zobowiązanie zakładu, którego pracownikiem był

powód w sytuacji, gdy zgodnie z art. 232, 468 § 2 pkt 3 KPC Sąd z urzędu powinien był prowadzić postępowanie dowodowe i w ramach wyjaśnienia stanu faktycznego (art. 277 KPC) powinien był zwrócić się do Sądu Rejonowego w Lublinie Wydział Gospodarczy o pełną dokumentację dotyczącą przekształcenia się zakładu pracy, w którym powód pracował. Pełnomocnik powoda w związku z tymi zarzutami wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na kasację strona pozwana wniosła o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Poza sporem pozostaje, że powód uległ wypadkowi przy pracy w 1988 r., podczas zatrudnienia w Gwarectwie Budownictwa Górniczego w K. w Zakładzie Robót Górniczych w Ł. Wypadek ten wywołał częściową niezdolność do pracy, która stanowi podstawę pobierania przez powoda renty na podstawie art. 18 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.). Roszczenie powoda o rentę uzupełniającą jest związane ze stosunkiem pracy jaki łączył go z Gwarectwem Budownictwa Górniczego w K. - Zakładem Robót Górniczych w Ł.

Pozwany twierdzi, że stosunek pracy z Gwarectwem został rozwiązany z dniem 14 stycznia 1990 r., w trybie art. 53 Kodeksu pracy ze względu na wyczerpanie zasiłku chorobowego. Z dniem 1 kwietnia 1990 r. zostało utworzone Przedsiębiorstwo Robót Górniczo-Budowlanych „P.”, którego mienie zostało przejęte przez stronę pozwaną. Sąd Apelacyjny przyjął, że powód nie był pracownikiem pozwanego przedsiębiorstwa ani też jego bezpośredniego poprzednika prawnego - Przedsiębiorstwa Robót Górniczo-Budowlanych „P.”.

Zdaniem Sądu Najwyższego, z obszernych i bardzo interesujących wywodów prawnych Sądu Apelacyjnego umknął całkowicie mający kluczowe znaczenie dla oceny, czy strona pozwana jest legitymowana biernie w sprawie, problem zasad na jakich Przedsiębiorstwo Robót Górniczo-Budowlanych „P.” stało się sukcesorem Gwarectwa Budownictwa Górniczego w K. - Zakładu Robót Górniczych w Ł., którego pracownikiem był powód i podczas pracy w którym uległ on wypadkowi przy pracy. Zagadnienia tego nie wyjaśnia w sposób wyczerpujący zarządzenie nr 128/Org/90

Ministra Przemysłu z dnia 30 marca 1990 r. [...]. Nie jest też do końca jasne, kiedy został rozwiązany stosunek pracy między powodem a Gwarectwem. W aktach rentowych znajduje się zaświadczenie Zakładu Robót Górniczych w Ł. z dnia 22 stycznia 1990 r., z którego wynika, że jest on nadal zatrudniony w tym Zakładzie. Zaświadczenie to pozostaje w ewidentnej sprzeczności z treścią świadectwa pracy z dnia 16 stycznia 1990 r. znajdującego się w aktach osobowych. Na to świadectwo powołał się Sąd Apelacyjny.

W decyzji organu rentowego przyznającej powodowi rentę inwalidzką z tytułu wypadku przy pracy [...] podano, że rozwiązanie umowy o pracę nastąpiło z dniem 14 stycznia 1990 r. z chwilą wyczerpania zasiłku chorobowego. Nie jest to jednak miarodajny dowód ustania zatrudnienia. Pobieranie renty inwalidzkiej z tytułu wypadku przy pracy nie stało na przeszkodzie w dalszym zatrudnieniu powoda i to w pełnym wymiarze czasu pracy (art. 25 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych). Jest rzeczą charakterystyczną, iż w pierwszej fazie sporu, strona pozwana w propozycji zawarcia ugody nie kwestionowała, że powód był zatrudniony u niej jako górnik [...]. Sprzeczność między treścią świadectwa pracy a zaświadczeniem o zatrudnieniu i zarobkach, o której była mowa wyżej nie została w dotychczasowym postępowaniu wyjaśniona, mimo iż fakt czy powód stał się na mocy art. 23¹ KP pracownikiem strony pozwanej może mieć istotne znaczenie w sprawie. Niezależnie od tego nie można podzielić tej części wywodów zaskarżonego wyroku, w której Sąd Apelacyjny opowiada się za ścisłą interpretacją art. 23¹ KP ze względu na treść art. 519 KC, który to przepis, w ocenie tego Sądu ma zastosowanie do stosunków pracy poprzez art. 300 KP. Przepis art. 300 KP, dopuszcza stosowanie odpowiednio przepisów Kodeksu cywilnego, ale tylko w sprawach nie unormowanych przepisami prawa pracy i jeżeli nie są one sprzeczne z zasadami prawa pracy. Art. 23¹ Kodeksu pracy, w brzmieniu obowiązującym w sprawie niniejszej (podobnie jak to ma miejsce po nowelizacji przepisów Kodeksu pracy ustawą z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw - Dz.U. z 1996 r. Nr 24, poz. 110 ze zm.) normuje status prawny pracowników w sytuacji przejęcia zakładu pracy w całości lub w części przez innego pracodawcę i stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 11 i 30 KP. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 1995 r., I PRN 9/95 (OSNAPiUS nr 20, poz. 248) umową cywilnoprawną nie można wyłączyć stosowania art. 23¹ KP. Wejście przez nowego pracodawcę w prawa i obowiązki objęte stosunkiem pracy z

pracownikami przejmowanego (wydzielonego) zakładu pracy następuje z mocy samego prawa i jest niezależne od tego, jak ta kwestia została uregulowana między stronami umowy cywilnoprawnej stanowiącej podstawę przejęcia. Orzeczenie to było wymienione w odpowiedzi na apelację.

Sąd Najwyższy powołując zarówno treść art. 23¹ KP, jak i niektóre orzeczenia dotyczące tego przepisu, uważa, że brak jest podstaw prawnych w sporach dotyczących przejścia zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę do uznania, jak to uczynił Sąd Apelacyjny, iż przepis ten stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 519 KC.

Kwestia problemów prawnych dotyczących przejścia zakładu pracy na innego pracodawcę, została uregulowana w prawie pracy – poprzez art. 23¹ KP i brak jest podstaw do oceny tego przepisu jako *lex specialis* do art. 519 KC poprzez art. 300 KP. Art. 519 KC nie ma w tym przypadku zastosowania. Art. 23¹ KP dotyczy stosunku pracy, jest przepisem prawa pracy regulującym w sposób wyczerpujący kwestie związane z bytem stosunku pracy w razie przejścia zakładu pracy na innego pracodawcę.

Kierując się powyższymi względami Sąd Najwyższy uwzględnił zarzuty podniesione w skardze kasacyjnej i na mocy art. 393¹³ KPC orzekł jak w sentencji.

=====